

Jaargang 8 • nummer 1
Februari 2010
Tweemaandelijks nieuwsbrief

Ver. Uitg.: Gerolf Annemans,
Madouplein 8 bus 9, 1210 Brussel.

1 • Hoop doet leven

2 • Griekenland aan de Noordzee?

3 • Griekenland aan de Noordzee? (vervolg) • Loonhandicap: vakbonden versus werkgevers

4 • Laat ons ondernemen

www.ondernemendvl.org

Werkloosheidsgraad EU-27 in %

	2009	2008
Letland	22,8	11,3
Spanje	19,5	14,8
Ierland	13,3	8,3
Portugal	10,4	8,1
Frankrijk	10,0	8,5
Eurozone	10,0	8,2
Griekenland	9,7	7,9
EU-27	9,6	7,6
Italië	8,5	7,0
België	8,2	7,1
Duitsland	7,5	7,1
Oostenrijk	5,4	4,2
Nederland	4,0	2,8

Jaar op jaar, december 2008 – 2009
Selectie EU-lidstaten

Bron: Eurostat, 29 januari 2010

Hoop doet leven

Het Belgisch tekort 2009 klokte af op 5,9% BBP of zowat 20 miljard euro. Zowel Europa als de Hoge Raad voor Financiën dringen erop aan het deficit terug te dringen tot 3% in 2012. De federale regering rekent erop dat het tekort spontaan terugvalt tot 3,4% binnen twee jaar. Een beter dan verwachte groei zou zelfs kunnen zorgen dat de 3%-norm haalbaar is in 2012. Deze moderne variant van de Mathot-doctrine bezorgt de ploeg van Leterme het alibi om het saneringsbeleid niet verder te zetten. Deze houding kan inderdaad goed uitvallen, maar is niet zonder risico.

De federale regering heeft een punt waar ze stelt dat het Belgisch begrotingsresultaat ten opzichte van andere EU-landen al bij al meevalt. Het klopt dat de tekorten van de zogenaamde 'Club Med'-landen veel hoger uitvallen, tot zelfs het dubbele van het Belgisch deficit. Ook buurlanden als Frankrijk en Nederland hebben aanzienlijk hogere tekorten. Maar indien we ook rekening houden met de schuld, is het Belgisch resultaat al minder rooskleurig. Op een drietal jaar tijd zal de schuldgraad met meer dan een vijfde toenemen: van 84% eind 2007 tot goed 100% in 2010. Enkel Griekenland (125%) en Italië (116,7%) torsen dit jaar een hogere schuldenlast. Ook andere lidstaten zien hun schuld explosief toenemen, maar dankzij hun lagere schuldgraad bij aanvang van de crisis blijven de gevolgen nog enigszins binnen de perken. De gemiddelde schuld in de Eurozone voor 2009 bedraagt ongeveer 78% van het BBP, ruim boven de Maastrichtnorm van 60%, en ligt hiermee goed 8 procentpunten boven het niveau van 2008.

In 2015 wil België terug aanknopen met een evenwicht. Tegen 2012 moet het tekort reeds met 9,4 miljard euro teruggedrongen worden om de 3%-grens te bereiken. De Belgische regering hoopt dit te bereiken door economische groei. De meerjarenbegroting is gebaseerd op een groei van 1,1% dit jaar en 1,7% in 2002. Het Planbureau gaat inmiddels uit van 1,4% voor 2010. Deze opsteker sterkt de regering in haar overtuiging dat de 3%-norm haalbaar is in 2012. Recente groeicijfers over het vierde kwartaal 2009 tonen nochtans aan dat de Europese groei sputtert: Duitsland, de motor van de Europese groei, trappelde in het 4de kwartaal ter plaatse, na respectievelijk 0,4 en 0,7% gegroeid te zijn in de vorige twee kwartalen. Ook in Nederland vertraagt de economie, terwijl Griekenland en Spanje nog steeds in een recessie zitten. Deze evolutie hypothekeert de groeiemogelijkheden van de Belgische export. Bovendien staat de bijdrage van de consumptie in de economische groei nog steeds onder druk. De zich opstapelende records inzake faillissementen en de oplopende werkloosheid zullen ook dit jaar een remmend effect op de groei hebben. Zelfs indien de prognoses van het Planbureau kloppen, dan nog zal het een zware inspanning worden om het tekort volledig weg te werken binnen 5 jaar. Voormalig sp.a-minister Frank Vandenbroucke wijst er op dat dergelijk scenario de belangrijkste saneringsoperaties van de laatste 40 jaar zal overtreffen. Exclusief de vermindering van investeringsuitgaven slaagde premier Martens er tussen 1981 en 1986 in het primair saldo met 3,7% BBP te verbeteren. Tijdens de volgende grote saneringsronde onder premier Dehaene tussen 1993 en 1998 steeg het primair saldo met 2,6% BBP. Met andere woorden, zelfs tijdens zware saneringsperiodes met pijnlijke maatregelen, bleek een verbetering van respectievelijk 3,7% en 2,6% van het primair saldo tijdens een periode van vijf jaar het hoogst haalbare. Het is dus een illusie te denken dat een pijnloze inspanning van nagenoeg 6% BBP deze keer wel mogelijk zou zijn.

De federale regering speelt met vuur op budgettair vlak. De toestand van de openbare financiën wordt volledig afhankelijk gemaakt van de conjunctuur van de volgende jaren. Van een beleid is geen sprake: verder dan gekibbel met Vlaanderen over de verdeling van de inspanningen komt de federale minister van Begroting niet. Het kan inderdaad meevallen, maar momenteel ziet het er niet naar uit dat de economie op korte termijn krachtig herstelt. Het is niet omdat er nog slechtere leerlingen in de klas zitten, dat er geen maatregelen nodig zijn. Blijkbaar zijn de Belgische beleidsmakers nog niet doordrongen van de ernst van de Griekse tragedie. En dit is niet echt geruststellend voor de toekomst.

Griekenland aan de Noordzee?

Verskillende Europese landen liggen onder vuur van de financiële markten. Tengevolge van de recente zware recessie hebben verschillende EU-lidstaten, met Griekenland op kop, te kampen met een hoog overheidstekort en een stijgende schuld. Ook België zit in de gevarezone. VBO-voorzitter Leysen sprak zelfs van 'België, het Griekenland aan de Noordzee'. In hoeverre gaat dit doemscenario op?

De budgettaire problemen van Griekenland nemen enorme proporties aan. In april 2009 ging de Helleense Republiek nog uit van een 'gematigd' excessief tekort van 3,7% BBP. In realiteit liep het deficit voor 2009 op tot 12,7%, of ongeveer 3,5 keer de oorspronkelijke raming terwijl de publieke schuld 115% BBP bedraagt. Jarenlang slaagde de regering erin het budgettair wanbeheer, gefocust op het behoud van een veel te groot en inefficiënt staatsapparaat, te verdoezelen door statistieken te manipuleren. De relatief optimistische prognoses waren door de zware crisis niet langer vol te houden. In oktober 2009 won de socialist Papandreou de verkiezingen met de belofte miljarden euro's in de economie te injecteren. De budgettaire situatie besliste er echter anders over: onder zware Europese druk wordt Griekenland nu verplicht de financiën zwaar te saneren. Meer (fiscale) inkomsten, een forse verlaging van de uitgaven, maar ook een effectieve aanpak van de corruptie, fraude en belastingontduiking moeten het budget weer op de sporen krijgen. Premier Papandreou maakt zich sterk dat zijn saneringsplan het tekort in 2012 terug onder 3% duwt, het maximaal toegestane tekort volgens de Maastrichtnorm. De financiële markten zijn echter niet overtuigd, integendeel zelfs. Eind januari stijgt de Griekse langetermijnrente zelfs boven 7%, waardoor het renteverval tussen Grieks en Duits overheidspapier - traditioneel beschouwd als de veiligste Europese overheidsobligaties - oploopt tot bijna 400 basispunten, het hoogste niveau sinds de invoering van de euro. Beleggers vragen zich af in hoeverre de Griekse problemen beheersbaar zijn, of het land er zal blijven in slagen zijn schuldenberg te (her)financieren of, in het slechtste geval, zich verplicht zal zien de Eurozone te verlaten. Geruststellende verklaringen van zowel de ECB als de EU slagen er voorlopig niet in het vertrouwen te doen terugkeren. Ondertussen groeit het wantrouwen ten opzichte van andere budgettair zwakkere EU-landen en staat de euro onder druk.

De Griekse besmetting lijkt zich, toch wat de obligatiemarkten betreft, voorsnog voornamelijk te beperken tot andere Zuid-Europese landen zoals Portugal, Spanje en Italië, die eveneens af te rekenen krijgen met duurdere financieringskosten door een stijgende langetermijnrente. De financiële markten zijn er echter niet gerust op; de beurzen wereldwijd, van Europa over Amerika tot Azië, lijden onder de Europese begrotingsperikelen. Begin februari krijgen de belangrijkste beursindexen forse klappen te verwerken, waarbij vooral de financiële waarden geïmponeerd worden. De euro daalt tot zijn laagste niveau ten opzichte van de Amerikaanse dollar in anderhalf jaar. Blijkbaar gaat de markt uit van een verdere daling van de euro, gezien de massale shortposities tegen de eenheidsmunt. Nochtans is de budgettaire situatie van de VS, met een naoorlogs recorddeficit van 10,7% BBP en een snel oplopende schuld, vergelijkbaar met deze van de budgettair zwakkere EU-landen.

Wie volgt?

De Zwitserse grootbank UBS onderscheidt twee categorieën Europese obligatiemarkten die door beleggers geïmponeerd kunnen worden. Op korte termijn zouden Griekenland, Portugal en Ierland in de problemen komen. In tweede instantie en bij een nieuwe vlucht naar veilig gewaand papier zouden Italië, Spanje, België en Oostenrijk onder vuur komen te liggen.

Al deze landen worden gekenmerkt door belabberde overheidsfinanciën, ofwel door een hoog tekort, ofwel door een snel oplopende en hoge schuldgraad ofwel een combinatie van beide. Daarnaast heeft elk land ook zijn eigen specifieke problemen. Het succes van het Portugees saneringsprogramma hangt af van de politieke steun van een parlement waar de regering geen meerderheid heeft. Spanje heeft naast zijn enorme werkloosheid te maken met een zware vastgoedcrisis. Italië torste reeds voor de zware recessie een enorme overheidsschuld wat de mogelijkheden voor een relanceplan beperkt. Gezien de zware gemeenschappelijke en specifieke problemen, versterkt door een aarzelend overheidsoptreden zijn deze mediterrane landen inderdaad een gemakkelijke prooi voor de financiële markten, die na de opdoffer tegen Griekenland bloedgeroken hebben. De Keltische tijger daarentegen slaagt er wel in het vertrouwen te behouden. Nochtans werd Ierland keihard getroffen door de internationale recessie: de economie kromp in 2 jaar tijd met ongeveer 10% na jaren van hoge groei. Het begrotingstekort eind 2009 loopt op tot net geen 12%. De Ierse regering heeft echter bijzonder alert gereageerd. Reeds midden 2008 werden de uitgaven beperkt. Toen de ware omvang van de economische schade duidelijk werd, greep de regering opnieuw in met drastische besparingen tot gevolg, zoals reële loonsverminderingen in de openbare sector. Deze kordate aanpak werpt nu zijn vruchten af; het Iers overheidspapier ligt niet in de vuurlinie.

Tenslotte staan nog België en Oostenrijk op de UBS-shortlist van kwetsbare obligatiemarkten. Met een tekort van 4,8% zit Oostenrijk bij de betere helft van het budgettaire europeloton. De problemen in de banksector blijven echter wegen voor het Alpenland. Na de val van de Sovjet-Unie waren Oostenrijkse banken pioniers die de nieuwe Oost-Europese financiële sector mee ontwikkelden. Ook de economie werd meer en meer op de voormalige Oostbloklanden afgestemd. De hoge blootstelling aan de nog steeds precaire financiële sector en de zware economische terugval in de regio leggen een hypotheek op het Oostenrijks herstel. Ook België tenslotte heeft te lijden gehad onder de bankencrisis. Volgens de UBS is de redding van de banken de belangrijkste factor in het oplopend tekort. Naast de budgettaire uitdaging heeft België daarenboven af te rekenen met een politieke en communautaire instabiliteit. De Zwitserse bank verwijst onder meer naar de communautaire crisis van 2008 die bijna het einde van België betekende en naar de Waalse afhankelijkheid van Vlaamse transfers. Hierdoor zou België, aldus nog de UBS, de zwakste schakel kunnen zijn na de Zuid-Europese eurolanden.

De macht van de financiële markten mag niet onderschat worden. De kapitaalstromen die dagelijks circuleren zijn veel groter dan de reserves van de verzamelde centrale banken. Speculanten zijn constant op zoek naar marktopportunities en vervullen, toch wat de markt van overheidsobligaties betreft, de rol van thermometer: een te laks of onrealistisch budgettair en monetair beleid zal steeds door de markt afgestraft worden. Het bekendste voorbeeld hiervan is ongetwijfeld de aanval van de speculant (en filantroop) Georges Soros op een overgewaardeerd Brits pond in het najaar van 1992. Door de verkoop van 'amper' 6 miljard pond dwong hij de Bank of England het pond te devalueren waardoor de munt uit de Europese muntslang (de voorloper van de EMU en dus ook de euro) verdween. Een kleine groep van speculanten slaagde er dus in de machtige centrale bank van Engeland op de knieën te dwingen en meteen het Engels monetair beleid danig in de war te sturen. Natuurlijk staat de Bank of England - en bij uitbreiding de ECB of de andere centrale banken - er nu niet meer alleen voor. De bankencrisis heeft aangetoond dat in tijden van nood de verschillende nationale banken effectief kunnen samenwerken. Maar ook beleggers en speculanten zitten niet stil. Door de informatisering en internationalisering van de financiële markten, kunnen zij op eender moment waar ook ter

wereld ongenadig toeslaan. Het blijft dan ook bijzonder twijfelachtig of een gezamenlijk optreden van de centrale banken voldoende zou zijn om een ontketende markt te trotseren.

Naar een soevereine schuldencrisis?

De recente financiële turbulenties vertonen veel gelijkenissen met de bankencrisis. De oorspronkelijke bezorgdheid van de markten of Griekenland wel op langere termijn aan zijn verplichtingen kan voldoen, namelijk tijdig aan zijn schuldverplichtingen nakomen, is omgeslagen in de vraag of het land wel aan voldoende financieringsmiddelen op korte termijn kan geraken. Een mogelijke solvabiliteitsprobleem is plots een liquiditeitsprobleem geworden. Fortis maakte eenzelfde evolutie door. Toen er vragen rezen over de solvabiliteit van de bankverzekeraar, verdwenen de financieringsmogelijkheden als sneeuw voor de zon ondanks geruststellende verklaringen van de hoofdrolspelers. Fortis kon, bij gebrek aan liquiditeiten, geen kant meer uit. Toch is er ook een fundamenteel verschil met de bankencrisis. De nationale overheden hebben de banken uit het slop gehaald, maar wie redt de nationale overheden van de ondergang bij een echte schuldencrisis? Het probleem van de banken is verschoven naar de nationale overheden, met dat verschil dat er nu geen 'lender of last resort' klaar staat om een systeemrisico te vermijden.

Het ratingbureau Moody's identificeert drie belangrijke bedreigingen voor

de langetermijnkredietwaardigheid van Griekenland: chronisch zwakke fiscale structuren, de erosie van de competitiviteit en de toenemende demografische druk. Indien we - chronisch zwakke - vervangen door - veel te complexe - is de omschrijving volledig toepasbaar op België. Indien niks verandert, is het een kwestie van tijd vooraleer speculanten Belgisch papier in het vizier nemen. En eens de vonk overslaat, neemt het wantrouwen exponentieel toe en gaan de koersen van de financiële activa pijlsnel omlaag.

Het is nog niet te laat om een diepe schuldencrisis af te wentelen. Maar de waarschuwingen van de markt mogen niet genegeerd worden. Enkel vertrouwen kan soelaas bieden, vertrouwen dat er momenteel niet is bij de marktparticipanten. Dit vertrouwen komt enkel terug als de geloofwaardigheid hersteld wordt. Momenteel wordt Griekenland zwaar op de proef gesteld; de volgende maanden zullen uitwijzen of de regering Papandreu effectief kan zorgen voor een geloofwaardige sanering. Sociale onrust mag geen alibi zijn om de langetermijnperspectieven op het spel te zetten. En het zijn de individuele landen zelf die hun budgetten weer op orde moeten krijgen. Eventuele steunmaatregelen van anderen landen mogen, om het risicogedrag niet te stimuleren (*moral hazard*), immers slechts tijdelijk en voorwaardelijk zijn. Het Ierse crisisbeleid toont aan dat een kordaat optreden, inclusief pijnlijke maatregelen, kan rekenen op steun van de financiële wereld. Budgettaire zondaars in Zuid-Europa, maar ook andere, - zoals België, - zouden hier best lessen uit trekken, vooraleer de financiële volatiliteit omslaat in een echte crisis.

Loonhandicap: vakbonden versus werkgevers

2010 begon slecht voor het sociaal overleg. De gesprekken tussen de vakbonden en werkgevers verzandden in een welles-nietes-spelletje over de ernst van de loonkostenhandicap. Deze discussie liet de gemoederen aan beide kanten hoog oplopen. Toch gaat het eigenlijk maar om een storm in een glas water. Het tanend concurrentievermogen is de echte uitdaging.

De wet van 26 juli 1996 tot bevordering van de werkgelegenheid en tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen heeft tot doel de werkgelegenheid te stimuleren, onder meer door erover te waken dat de Belgische loonkosten niet boven deze van de drie buurlanden Frankrijk, Nederland en Duitsland uitstijgen. De werkgeversorganisaties stellen dat de Belgische loonkost gemiddeld 11% hoger ligt terwijl de vakbonden, verwijzend naar het jongste verslag van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB), spreken over 3,6%. Dit op het eerste zicht grote verschil is nochtans gemakkelijk te verklaren: het cijfer van de CRB geeft de loonkostevolutie sinds 1996 weer, terwijl de werkgevers zich baseren op een veel langere periode met 1987 als startjaar. De relatief snelle stijging van de loonkost in de tweede helft van de jaren '80 en eerste helft van de jaren '90 - ongeveer 9% ten opzichte van de buurlanden - was net de aanleiding voor de wet op het concurrentievermogen. De discussie tussen vakbonden en werkgevers ter zake is dus een schijn debat; het gaat wel degelijk over dezelfde cijfers.

Belangrijker is de achterliggende evolutie. Tussen 1996 en 2003 steeg de relatieve stijging van de loonkost nooit boven 2%. Vervolgens hield ze gelijke tred met de loonkostontwikkeling in de referentielanden. Vanaf 2005 neemt de afwijking weer toe - tot 3,6% in 2007/2008 - om daarna licht te dalen. De automatische indexering ligt aan de basis van deze evolutie. Hoe hoger de inflatie, hoe vlugger de Belgische lonen worden aangepast aan het stijgende prijspeil. Omgekeerd,

een periode van deflatie zal in België vlugger vertaald worden in stagnerende of zelfs dalende lonen. Dit verklaart natuurlijk de snellere stijging tussen 2005 en 2008 (sterk oplopende inflatie) en lichte daling sindsdien (deflatie). In de ons omringende landen gebeuren dergelijke aanpassingen via vaak moeizaam overleg, waardoor de effecten, positief of negatief, over het algemeen later tot uiting komen en meestal kleiner zijn. Normaliter is (een lichte vorm van) inflatie de regel, terwijl deflatie eerder een uitzondering is. Dit impliceert dus dat het in principe zonder compenserende maatregelen moeilijk is om niet boven de buitenlandse loonkostontwikkeling uit te stijgen.

Concurrentievermogen

De Belgische concurrentiepositie verslechtert jaar na jaar. Deze structurele competitieve achteruitgang komt best tot uiting in het verlies aan marktaandeel. Het gaat natuurlijk niet op België te vergelijken met de nieuwe groeiemarkten zoals de BRIC-landen of de Aziatische tijgers. Maar zelfs ten opzichte van andere EU-staten doet België het bijzonder slecht. De CRB berekende dat het Belgisch exportmarktaandeel van goederen en diensten, uitgedrukt in waarde, tussen 1995 en 2008 jaarlijks met gemiddeld 1,80% afneemt, tegenover 1,40% in Europa. Uitgedrukt in volume is het verschil nog groter: een jaarlijks verlies van 1,40% voor België ten opzichte van een verlies van 0,60% voor Europa. De Europese cijfers zijn natuurlijk gemiddelden; de meeste Europese landen hebben dan ook te maken met een dalend lopend saldo. Toch zijn er landen, waaronder de buurlanden Nederland en Duitsland, die er wel in slagen aan marktaandeel te winnen.

Dit is de kern van het probleem: België raak steeds verder achterop, zowel ten opzichte van de opkomende economieën als ten opzichte van Europese landen. Het is deze trend die dringend gekeerd moet worden als we niet willen afglijden naar een 'Griekenland aan de

Noordzee-scenario'. De sociale partners zijn zich terdege bewust van deze situatie. Zowel vakbonden als werkgevers beseffen dat er moet ingegrepen worden. De CRB pleit voor een creatieve economie, gebaseerd op kwaliteit, innovatie en creativiteit. De sociale partners

zouden best samen hun schouders onder dit project zetten en alle taboes en discussies, inclusief deze over de historische loonhandicap, doorbreken. Als iedereen aan de kar trekt, kan het tij nog gekeerd worden.

Laat ons ondernemen

Naar aanleiding van de vakbondsacties rond een aantal recente sociale conflicten trokken de werkgeversorganisaties onder de noemer 'laat ons ondernemen' in het tegenoffensief. Inderdaad: laat ons ondernemen! Een rechtseconomische wenk om de tanende competitiviteit van Vlaanderen te keren.

Reguleringskosten. Door de band genomen wordt het afnemend ondernemersklimaat uitgelegd door te verwijzen naar de uitermate hoge fiscale en parafiscale lasten. Zonder afbreuk te willen doen aan de waarachtigheid van die vaststelling, gaat men voorbij aan een belangrijke deelaspect van het verhaal, namelijk: de regeldrift en de daaraan gekoppelde reguleringskosten. Men heeft een aan het absurde reikend complex geheel van regels geschapen, zonder ooit voldoende te hebben nagedacht over de implicaties ervan. De welwillende ondernemer struikelt over kafka. De vaak doorgereven techniciteit van de wettelijke bepalingen zorgt voor toegangsbarrières (*barriers to entry*) en verhindert dus potentiële marktparticipanten om een marktpositie te verwerven. Overwinsten resulteren dan niet in een uitbreiding langs de aanbodzijde en derhalve neerwaartse prijsdruk. De toepassing van rechtsregels betekent bovendien bureaucratisering en controle- en handhavingsmechanismen. Kortom: een vette overheid die steeds meer financiële middelen opeist en ondernemingen die steeds meer middelen moeten reserveren om hun operationele activiteiten in overeenstemming te brengen met die wettelijke en administratieve bepalingen.

Transactiekosten en informatieasymmetrie. Ja, regels kunnen welvaartsoptimaliserende effecten hebben. Maar dan wel voor zover ze in staat zijn een antwoord te bieden op marktfalen. Er kan bijvoorbeeld verwezen worden naar het suppletief of aanvullend contractenrecht. Partijen moeten zodoende geen overeenkomst sluiten die een antwoord biedt op alle mogelijke scenario's. De onderhandelingen kunnen desgevallend snel worden afgerond met beperkte transactiekosten als resultaat. Een *hold up* wegens onenigheid of achterdocht wordt vermeden.

Een ander typevoorbeeld is de consumentenwetgeving die informatieasymmetrie op de goederen- en dienstenmarkt beoogt te remediëren. Het was George Akerlof die met zijn *'Market of Lemons'* baanbrekend werk verrichte in het onderbouwen van de negatieve effecten ingevolge een gebrekkige markttransparantie. Enerzijds onderscheidt men *adverse selection*. Diegenen die een hoge kwaliteit aanbieden, worden uit de markt gedreven ten voordele van zij die mindere kwaliteit leveren. De kwaliteit van de door de markt aangeboden goederen daalt evenals de prijs. Na het sluiten van de transactie treedt daarentegen mogelijks het *moral hazard*-probleem op. De partijen 'misbruiken' hun kennisvoordeel, door op een deloyale wijze uitvoering te geven aan de overeenkomst.

Steekvlamwetgeving. Helaas laten beleidsmakers zich in hun regulerend optreden vaak leiden door de golven van de kortstondige maatschappelijke actualiteit. Een goede mediabeurt maken wordt de voorname drijfveer. Kwantiteit verdringt kwaliteit. Er wordt

onvoldoende ten gronde onderzocht of een wetgevend optreden zich werkelijk opdringt. Bovendien worden doeltreffendheid en efficiëntie van de beoogde maatregel niet of onvoldoende als richtinggevende maatstaf gehanteerd. Dit geldt evenzeer voor de consistentie binnen het geheel van reeds bestaande regels. Voor het zogenaamde overheidsfalen blijft men blind.

Rechtseconomie. Economisten denken al langer na over de zin en onzin van instituties en rechtsfiguren. Met het werk van Coase (externe effecten) en Pigou (transactiekosten) werd de echte aftrap van de huidige rechtseconomie gegeven, de toepassing van de economisch wetenschappelijke methode op rechtsregels. Een indrukwekkende onderzoeksagenda heeft zich de decennia daarop ontwikkeld. De traditionele rechtsdoctrine stond nochtans heel sceptisch tegenover die benadering van het recht, want zagezegd niet te verzoenen met het rechtvaardigheidsconcept. En zelfs heden is de wetenschappelijke betekenis ervan eerder te herleiden tot een voetnoot binnen het opleidingsaanbod van de Vlaamse universiteiten.

Reguleringsmanagement en wetsevaluatie. De Raad van State (afdeling wetgeving) vervult een controlerende rol op de wetgevende output. Het betreft in essentie slechts een waken over de juridische hygiëne. Men kan zich geenszins uitlaten over de opportuniteit. Het onderzoek betreft voornamelijk de wettigheid, de inpasbaarheid en de leesbaarheid en resulteert in adviezen zonder enige bindende kracht. Met de Wet van 25 april 2007 tot oprichting van een parlementair comité belast met de wetsevaluatie werd dan toch besloten een *ex-post* wetsevaluatie in te voeren. Een eerdere poging was gestrand. Eind januari 2010 is er evenwel nog steeds geen voorzitter aangesteld. Overigens vormt ook de gekozen werkmethode voor heel wat kritieken, namelijk: (i) de politieke samenstelling van het orgaan, (ii) de wachttermijn van 3 jaar om voor evaluatie in aanmerking te komen, (iii) de *ex-post* benadering en (iv) de arbitrale evaluatiecriteria.

Reguleringsmanagement was een belangrijke beleidsdoelstelling in het Vlaams regeerakkoord 2004-2009. Onder de titel 'behoorlijk regelgeven, besturen en handhaven met een professionele en stabiele administratie' werden een aantal concrete actiepunten gestipuleerd. Een kritische doorlichting van het regelgevingsproces werd vooropgesteld, gaande van een regelgevingsagenda, een impactanalyse van de voorgenomen decretale en regeringsbesluiten en een grondige decreetevaluatie voor bestaande regelgeving. In het regeerakkoord van Peeters-II is daar niets meer over terug te vinden.

Het betuttelende overheidsvingertje werkt versmachtend voor de Vlaamse ondernemingen. Het bewustzijn van de beleidsmakers omtrent de negatieve gevolgen van onaangepaste spelregels blijft beperkt. One shot administratieve vereenvoudigingen zijn maar oplossingen in de marge. Een kritische toets van het besluitvormingsproces mag niet beschouwd worden als een zuivere dereguleringsagenda. Het is niet simpelweg te herleiden tot de klassieke tegenstelling vóór en tégen overheidsinterventie. En het is wel degelijke verzoenbaar met het primaat van de politiek. Wie de Vlaamse competitiviteit wil aanscherpen, mag dit deel van het verhaal niet uit het oog verliezen.